

Planlegging i sjø og konsekvensutgreiing

Egil Hauge

Statsforvaltaren i Vestland

Statsforvaltaren i Vestland

13.01.2025

Tema for innlegget:

- Generelt om avklaringar i overordna planar
- Døme på reguleringsplan i sjø – med tema naturmangfald

Utfordringar – sjøareal i Vestland

- Nasjonale miljøstandardar for naturmangfald er ikkje oppfylte over store kystavsnitt
- Fjordane våre som økologiske funksjonsområde har mista, i alle fall deler av sin funksjon
- Den negative utviklinga har ikkje blitt redusert, trass i at tilstanden har vore kjend lenge
- Kunnskap om tilstanden har over lang tid ikkje blitt tilstrekkeleg inkludert- og teken omsyn til i samfunns og arealplanlegginga
- Planar har i tradisjonelt i liten grad sett rammer og gitt føringar for å sikre ei bærekraftig utvikling

Frå NRK – om manglande utgreiingar

Før politikerne sier ja til sånne inngrep, er det meningen at de skal få vite nok om naturen til å ta opplyste valg. Det følger av både norske lover og krav fra EU.

Men NRKs undersøkelse viser at mange av avgjørelsene ble tatt nærmest i blinde.

Spesielt i den første delen av planprosessen, hvor man bestemmer hvor det skal bygges ting, får politikerne lite informasjon:

I 23 av sakene ble det ikke skrevet *én eneste setning* om naturen i sakspapirene før områdene ble satt av til bygging.

Spesielt i den første delen av planprosessen, hvor man bestemmer hvor det skal bygges ting, får politikerne lite informasjon:

I 23 av sakene ble det ikke skrevet *én eneste setning* om naturen i sakspapirene før områdene ble satt av til bygging.

I 91 av sakene er det *ingen* tegn til at det ble sendt ut noen fagperson for å lete etter truede arter før naturen ble satt av.

I 81 av sakene ble det *ikke* lett etter mer egnede steder å bygge, så vidt kommunene kan dokumentere. Selv om loven krever dette.

Vi ser ofte at

- I sjødelen til KPA er naturmangfald ofte *mindre* fokusert på, samanlikna med areala på land
- Konsekvensutgreiingane har ofte relativt store manglar
- Har (for) ofte vore naudsynt å fremje generell motsegn til planane

Kvifor opplever ein det som vanskelegare å lage planar/ KU for sjøareal enn på land?

- Mindre kunnskap – eller nyttar v ikkje den kunnskapen vi har?
- Blir den einskilde kommune for liten?
- Fordi det er andre lover som skal samordnast?
- Andre / nye aktørar?

Manglar ved planar - forskning på feltet..

SALT RAPPORT 1065

Kartlegging av bruk av kunnskapsgrunnlag i konsekvensutredninger og arealplanlegging i sjø. En kvalitativ styringsanalyse

Tabell 1: Behandling av ulike temaer i kommuneplanene

Tema	Kommuneplanene	Reguleringsplanene
Naturmangfold	Ikke godt nok beskrevet i enkelte planer, og utilstrekkelige vurderinger. Trukket fram at det er et tema med manglende kunnskapsgrunnlag	Godt beskrevet, men utilstrekkelig vurdert. Trukket fram at det er mangelfull kunnskap om temaet
Økosystemtjenester	Ikke beskrevet eller vurdert	Ikke beskrevet eller vurdert
Nasjonalt og internasjonalt fastsatte miljømål	Ikke beskrevet eller vurdert	Ikke beskrevet eller vurdert
Kulturminner og kulturmiljø	Beskrevet og vurdert på et overordnet nivå	Ikke beskrevet eller vurdert
Friluftsliv	Beskrevet og vurdert på et overordnet nivå	Ikke godt nok beskrevet eller vurdert
Landskap	Beskrevet og vurdert på et overordnet nivå	Ikke godt nok beskrevet eller vurdert
Forurensing	Beskrevet og vurdert på et overordnet nivå	Ikke godt nok beskrevet eller vurdert
Vannmiljø	Ikke beskrevet eller vurdert	Ikke godt nok beskrevet eller vurdert
Jordressurser (jordvern) og viktige mineralressurser	Ikke beskrevet eller vurdert	Ikke beskrevet eller vurdert
Samisk natur- og kulturgrunnlag	Beskrevet og vurdert på et tilstrekkelig nivå der relevant	Ikke beskrevet eller vurdert
Transportbehov, energiforbruk og energiløsninger	Beskrevet og vurdert på overordnet nivå	Ikke beskrevet eller vurdert
Beredskap og ulykkesrisiko	Beskrevet og vurdert på et overordnet nivå	Ikke beskrevet eller vurdert
Virksomheter som følge av klimaendringer	Beskrevet og vurdert på et overordnet nivå	Ikke beskrevet eller vurdert
Befolkningens helse	Beskrevet og vurdert på et overordnet nivå	Ikke beskrevet eller vurdert
Tilgjengelighet for alle til uteområder og gang- og sykkelveinett	Ikke beskrevet eller vurdert	Ikke beskrevet eller vurdert
Barn og unges oppvekstvilkår	Ikke godt beskrevet i enkelte planer	Ikke beskrevet eller vurdert
Kriminalitetsforebygging	Ikke beskrevet eller vurdert	Ikke beskrevet eller vurdert
Arkitektonisk og estetisk utforming, uttrykk og kvalitet	Ikke beskrevet eller vurdert	Ikke godt nok beskrevet, og utilstrekkelige vurderinger

Basis for all ny planlegging og for tiltak

- Vasskvalitet skal sikrast – grunnlaget for alt naturmangfald
- Fjordane må fungere tilstrekkeleg som økologiske funksjonsområde

- Korleis planlegge for dette?

Sivilombudet: Om planlegging og akvakultur

- «Ombudet er enig i at den nærmere plasseringen av det enkelte anlegg, og forhold ved driften av anleggene, først og fremst vurderes i forbindelse med søknader etter akvakulturloven. Den overordnede vurderingen av hvor eventuelle akvakulturområder burde plasseres for å unngå skader på naturmangfoldet, skjer imidlertid i forbindelse med kommuneplanen. Også på dette punktet synes vedtaket å bære preg av en forutsetning om at de berørte naturinteressene i stedet vil bli vurdert på et senere punkt i prosessen.
- Ombudet har etter dette kommet til at departementet ikke har vurdert prinsippene i nml. §§ 8-12 på en slik måte som kreves etter nml. § 7.»

Høyring

Planprogram

Interkommunal plan
for
sjøareal i Nordhordland

Alver, Austrheim, Fedje, Gulen,
Masfjorden, Modalen, Osterøy og Vaksdal

Høyring planprogram 26.02.2021

Samarbeid over kommunegrensene kan
vere svært nyttig.

Kjelde til kunnskap: Vassforekomst – tilstand – regional plan for vassområda

Vannmiljøkvalitet (T-2/16)

«Innsigelse skal vurderes når planforslaget vil komme i konflikt med:

- Godkjent regional vannforvaltningsplan.
- Kravene i vannforskriften § 12 for å tillate ny aktivitet og nye inngrep i strid med miljømålene.»

T-2/16- Kva kan gi grunnlag for motsegn – LIFL/NML

- «Viktige økologiske funksjonsområder for fisk og andre ferskvannsorganismer (jf. lakse- og innlandsfiskloven § 7, første ledd).
- Intakte sammenhenger mellom eller i tilknytning til større naturområder som har en viktig funksjon som forflytnings- og spredningskorridor for arter.
- De særskilte hensyn som følger av Stortingets vedtak om nasjonale laksevassdrag og laksefjorder (jf. lakse- og innlandsfiskloven § 7a) og av Kvalitetsnorm for ville bestander av atlantisk laks (jf. forskrift 20. september 2013).»

Nasjonale laksefjorder og -vassdrag

Gjev ikkje heile løysinga..

- Etneelva
- ⑦ **Fjordene ved Osterøy**
- Vosso
- ⑧ **Sognefjorden**
- Vikja
- Nærøydalselva
- Flåmselva
- Lærdalselva
- Arøyelva
- ⑨ **Dalsfjorden**
- Gaula
- ⑩ **Førdefjorden**
- Nausta
- ⑪ **Nordfjord**
- Oldenelva
- Stryneelva
- Eidselva
- ⑫ **Ørstafjorden**
- Ørstaelva
- ⑬ **Romsdalsfjorden**
- Rauma
- ⑭ **Sunddalsfjorden**
- Driva
- ⑮ **Halsafjorden**
- Surma
- ⑯ **Trondheimsfjorden**
- Orkla
- Gaula
- Nidelva
- Stjørdalselva
- Kvamngelva
- ⑳ **Altafjorden**
- Altaelva
- ㉑ **Repparfjorden**
- Repparfjordelva
- ㉒ **Porsangen**
- Stabburselva
- Lakselva
- Børselva
- ㉓ **Tanafjorden**
- Langfjordvassdraget
- Tana
- ㉔ **Kongsfjorden**
- Kongsfjordelva
- ㉕ **Vassdrag (NLV) uten NLF**
- Komagelva
- ㉖ **Vassdrag (NLV) uten NLF**
- Vestre Jakobselv
- ㉗ **Neidenfjorden / Bøkfjorden**
- Neidenelva

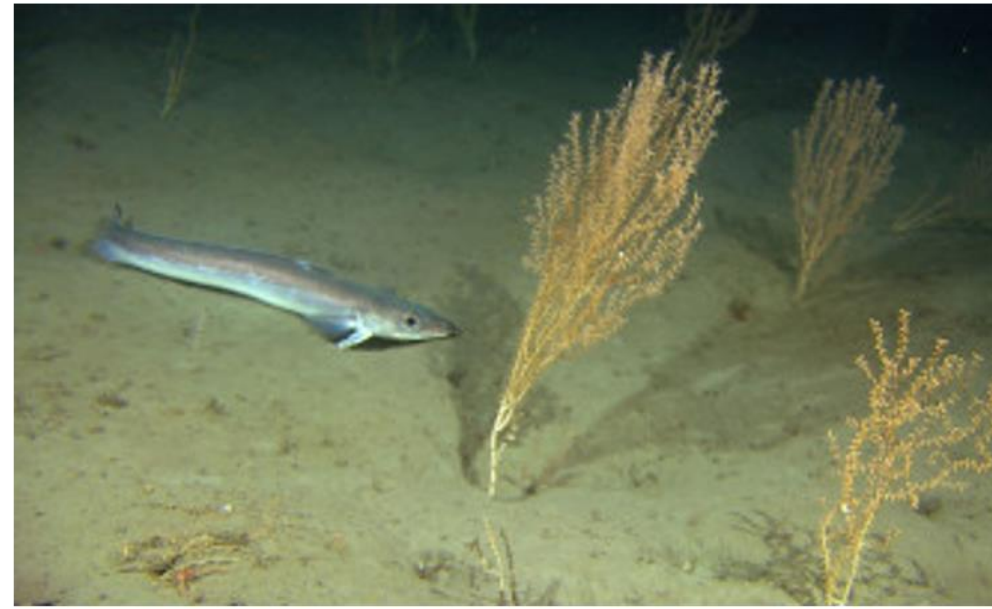

Direkte påverknad på artar og naturtypar

Døme uttale:

«Slik utgreiingar ofte er utført, ser vi ein risiko for at utgreiingane underkommuniserer naturmangfaldverdiane og at også naturmangfaldlova (NML) § 8 tilseier at kunnskapsgrunnlaget då må utfyllast. Alternativt må NML § 9 om føre var prinsippet leggjast til grunn for avgjerda.»

Er tida inne for å stille høgare krav til kartlegging?

Figur 1: Bambuskorallskog i Hardangerfjorden i 2009. (Foto: EPIGRAPH - [Havforskningsinstituttet](http://www.havforskning.no))

Vert ofte brukt:

Naturtypar og nøkkelområdene for arter som er kartlagt og verdisett
omfattar etter DN-handbok 19:

Større tareskogsforekomstar

Israndavsetningar

Blautbotnområde i strandsona

Ålegrasenger og andre undervannsenger

Skjellsandforekomstar

Østersforekomstar

Større kamskjellforekomstar

Gyteområde for fisk (fokus på kysttorsk)

Ikkje heile biletet..

Døme: Aldalen Akvakulturområde

Statsforvaltaren i Vestland

13.01.2025

Bakgrunn og prosess

- I området er det gitt løyve til drift og oppdrett.
  - Har vore matproduksjon på lokaliteten sidan 2000
  - Kan produsere inntil MTB 1560 tonn
- Planarbeid starta 2022 grunna planar om straumkabel Samnanger – NoaKrafla/Yggdrasil
- Legge til rette for vidare utvikling av eksisterande AK-anlegg
  - Frå åtte 50x50m til ti 100x100m merdar – om lag seks gonger så stort som i dag
  - Modernisere anlegget
  - Planlegg ikkje for auka produksjon (same MTB)

Planstatus og prosess

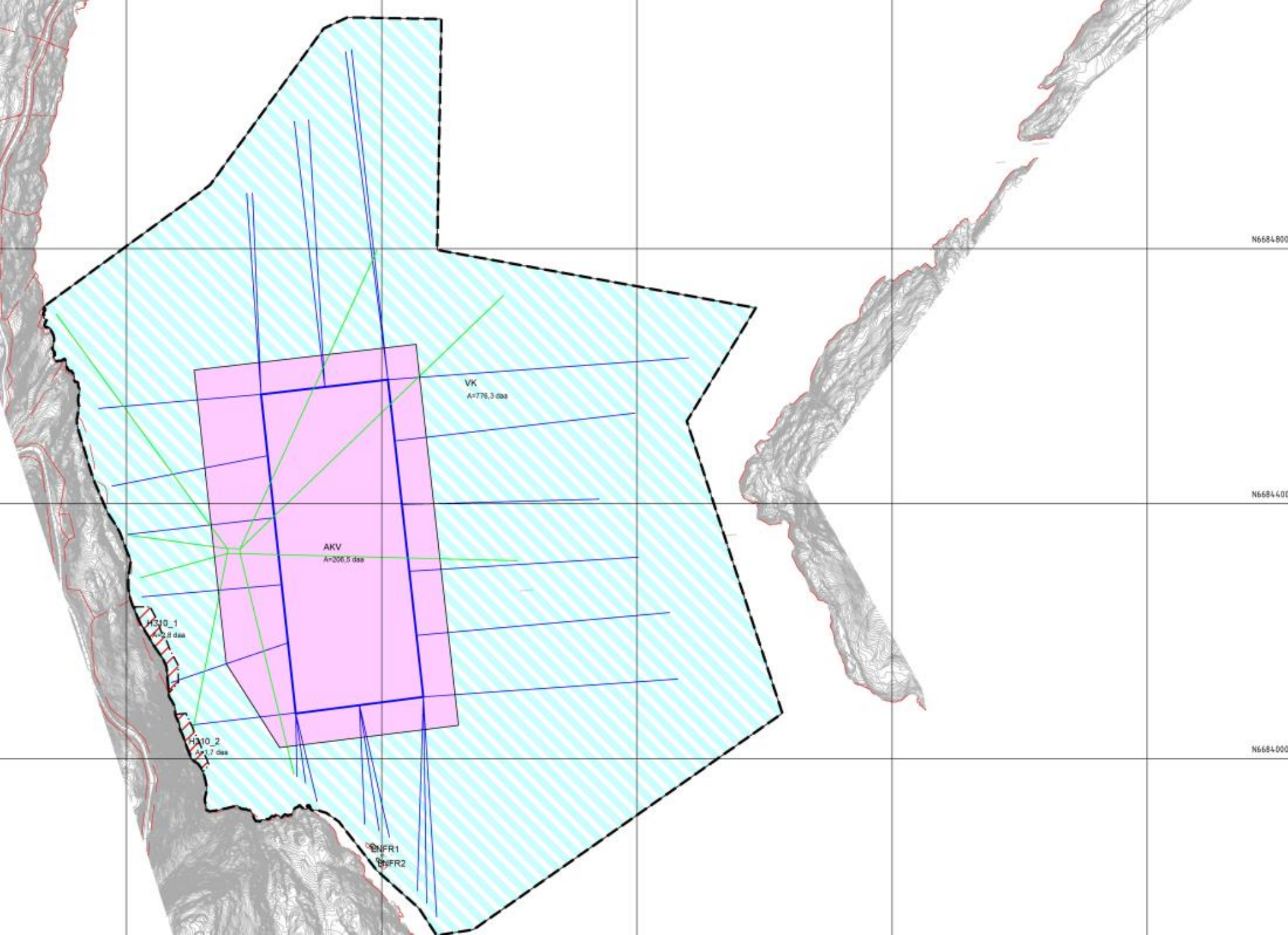
KDPA:

- Akvakultur AK
- Kaste- låsettingsplass KL
- Bruk og vern av sjø og vassdrag – FB
- Omsynssone H190 – Sikringszone AK

«I omsynssona gjeld vassøyla og havbotn. Området skal sikre areal til fortøyning og forankring. Der omsynssona kjem inn i kvit sektor, må fortøyingslinene liggja djupare enn 20 meter i kvitsektoren. Kvit sektor» er sektor med kvitt lys frå næraste fyrlykt, og viser at det er reint farvatn.»

Vesentleg redusert planområde sidan oppstart, frå 3800 daa til 983 daa, men areal til AK er omtrent det same (200 + daa)

Totale arealet for AK er større enn i gjeldande overordna plan (KPA utan full KU)

N6684 000

N6684 400

N6684 000

Teiknforklaring

Reguleringsplan PBL 2008

§12-5. Nr. 5 – Landbruks-, natur- og friluftformål og reindrift

LNFR

LNFR areal for nødvendige tiltak for landbruk og reindrift og gardstilknytt næringsvirksomhet basert på ressursgrunnlaget på garden (5100)

§12-5. Nr. 6 – Bruk og vern av sjø og vassdrag, med tilhørende strandsone

AKV

Akvakultur (6400)

VK

Kombinerte formål i sjø og vassdrag med eller utan tilhørende strandsone (6800)

§12-6 - Omsynssoner

H>10

Ras- og skredfare (310)

Linjesymbol

- Plangrense
- Formålgrense
- Grense for fare
- Anlegg
- Ankerfeste
- Ankerfeste tilte

Kartopplysninger

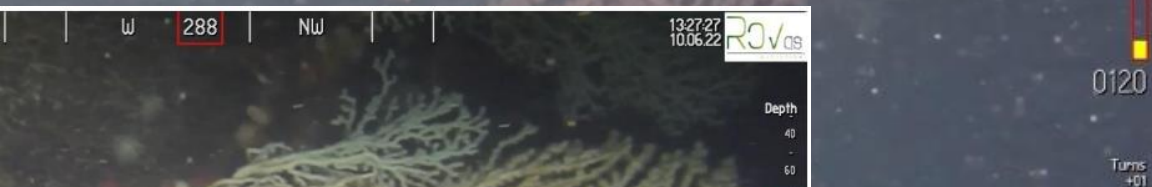
Kilde for basiskart: Ambia
 Dato for basiskart: 22.02.2022
 Koordinatsystem: ETRS89 UTM-32N
 Høydegrunnlag: NN2000

Ekvidistanse: 1m
 Kartmålestokk: 1:4000

Detaljregulering
Aldalen akvakulturområde

Arealplan-1
 4624_2022

Naturmangfald

Sjøtre (hornkorall), *Paragorgia arborea*

- Alternativ resipientundersøking under eksisterande anlegg, ROV-kartlegging (Åkerblå 2022)
  - Utbreiing usikker fordi det berre vart filma under anlegget
  - Merd 6 – fleire individ av sjøtre
- ROV-undersøking som del av KU (Multiconsult 2023)
- Nær trua (NT) på norsk raudliste

Øyekorall (steinkorall)

- Nær trua (NT) på norsk raudliste

Sjøfjær (blautbotnkorall)

Svampsamfunn

- Straumrike lokalitetar, Hovdaneset og Hetlevika

Naturmangfald

Ald_01

- Sjøfjær, hanefot *Kophobelemnon stelliferum*, livskraftig (LC) og gravande megafauna
- Svamp (vifte-, trakt- og fingerforma svamp)
- Eitt sjøtre

Ald_03

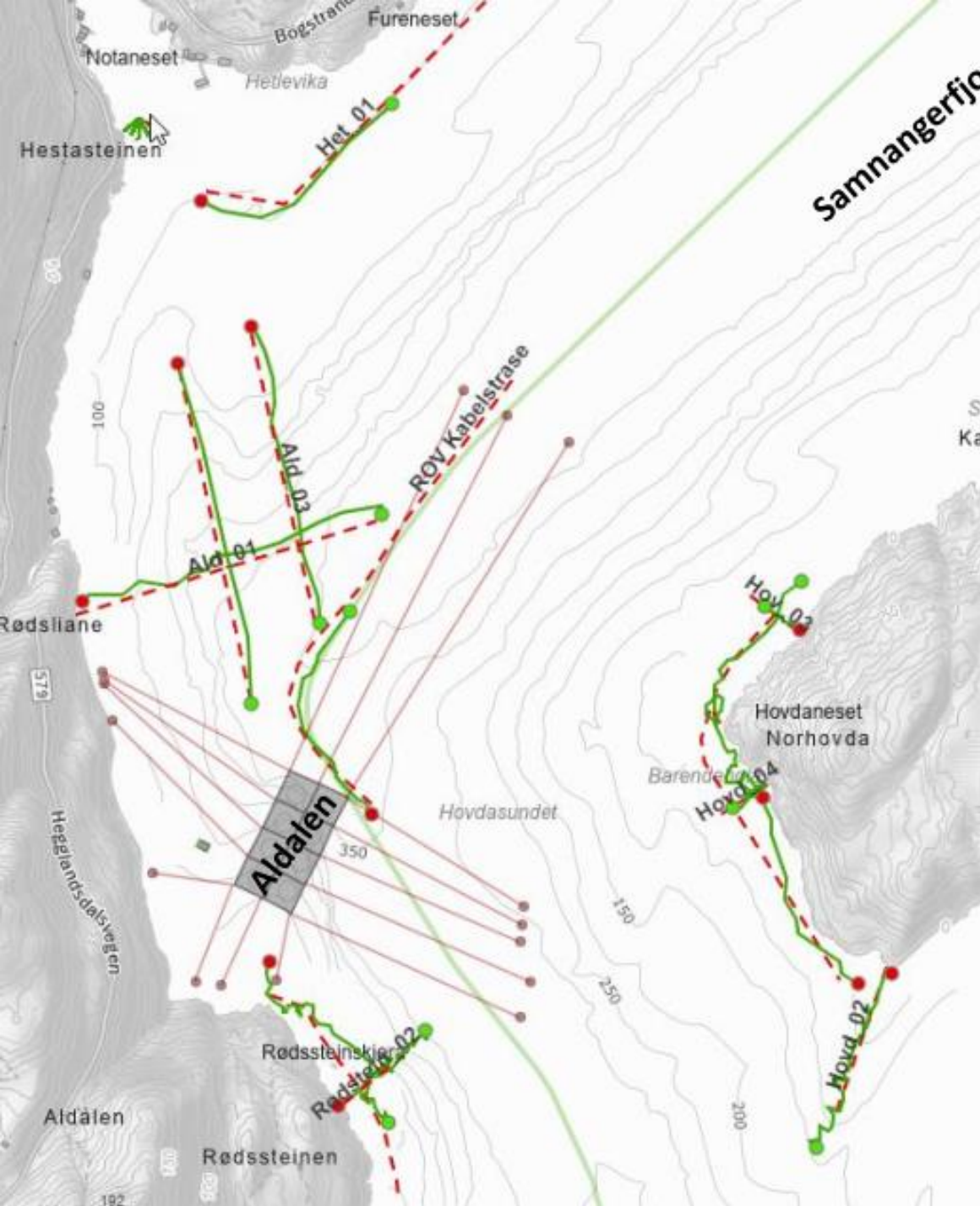
- Tallrik førekomst av sjøfjær, hanefot, og gravande megafauna
- Svampsamfunn

Rødstein_02

- To sjøtre
- Fleire koloniar med augekorall *Desmophyllum pertusum*, nær trua (NT)

Kabeltrasé

- **Svært individrikt, i stor grad av sjøfjæren hanefot, og gravande megafauna, etter OSPAR-kriterier**

Oslo/Paris-konvensjonen – trua habitat i nedgang

Sjøfjærbunn (Sublittorale sjøfjærsamfunn)

I OSPAR sin liste kalles denne naturtypen "sjøfjær og gravende megafauna" (Sea-pen and burrowing megafauna). I Mareano-området utgjøres denne biotopen hovedsakelig av sjøfjærene *Funiculina quadrangularis*, *Virgularia mirabilis*, *Pennatula phosforea* og *Kophobelemnon stelliferum*. Sjøkreps (*Nephrops norvegicus*), trollhummer (*Munida sarsi*) og rødpløse (*Stichopus tremulus*) er vanlige arter i denne biotopen.

Hanefot, *Kophobelemnon stelliferum*, er en vanlig sjøfjær i fjorder og i de dype rennene ute på kontinentalsokkelen.

Hardbunnskorallskog

På strømrrike steder med hardbunn kan det forekomme hornkoraller som danner habitat for fisk, slangestjerner og små krepsdyr. De vanligste artene av hornkoraller som danner hardbunnskorallskog er *Paragorgia arborea*, *Primnoa resedaeformis*, *Paramuricea placomus* og *Swiftia* spp. Selv om artsmangfoldet knyttet til de ulike hornkorallene som danner denne biotopen er mindre enn for korallrev, så kan faunaen betraktes som både individrik og rik på vertsspesifikke arter som ikke forekommer i andre naturtyper.

Sjøtre, *Paragorgia arborea*, og risengrynkoral, *Primnoa resedaeformis*, er de vanligste hornkorallene som danner hardbunnskorallskog i norske farvann.

Motsegn - grunngjevning

Utgreiing av naturmangfald er ikkje sannferdig vurdert

- Ikkje mogleg å kome fram til ubetydeleg konsekvens for område med verdifullt naturmangfald, sjøfjærbotn og korallskog under lokaliteten. Miljøpåverknad under AK-anlegg er som regel alltid høg.

Utviding av anlegget gir (etter vår vurdering) **store negative konsekvensar for verdifullt naturmangfald** på botn over eit større areal, sjølv med same produksjonsmengd

Det er **ikkje vurdert alternativ utforming** av anlegget i form av storleik på anlegg, jf. forskrift om KU og naturmangfaldlova § 12

- Særleg viktig når utviding gir sopass store konsekvensar for natur. Ingen auke av MTB, men miljøpåverknaden vert større med større merdareal og tal merdar.

Fire tilhøve vi har vesentlege merknader til og som har gjeve motsegn:

- Ueinig i verdivurdering
- Ueinig i vurdering av påverknad
- Ueinig i kva konsekvensen vert
- Manglande vurdering av alternativ

DN-håndbok

Kartlegging av marint biologisk mangfold

DN-håndbok 19-2001 revidert 2007

Korallforekomster

109

A – Alle store rev av *Lophelia*, både på eggakanten og i fjordene, og alle tette bestander av hornkoraller.

Viktige utforminger:

Steinkoraller (*Lophelia pertusa*) (10901)

Hornkoraller (10902)

Konsekvensutgreiinga - akvatisk naturmangfald

- Sjøfjær er i KU vurdert etter M-1941 – som art (LC), og får berre «noko verdi»
  - Får ikkje fram faktisk verdi ved å nytte M-1941 – skulle vore vurdert som del av eit korallsamfunn – som **naturtype**
- Sjøtre **verdi**-vurdert som art og ikkje naturtype «korallførekomst»
  - DN-handbok 19: korallførekomst = A-verdi. Definisjon av naturtypen korallskog, 1-2 koloniar pr. 100 kvm kan vere nok. Skulle vore «stor verdi» etter M-1941.
- Vurdering av **påverknad** har vi vore sterkt ueinig i – og som har resultert i *ubetydeleg konsekvens* (verdi stilt saman med påverknad)

Vurderinger	Delområde	0-alt.	Konsekvens
Konsekvens for delområder	1 Beiteområde Blålange	0	Ubetydelig konsekvens (0)
	2 Sjøfjærbunn	0	Ubetydelig konsekvens (0)
	3 Korallforekomster (Hardbunnskorallskog)	0	Ubetydelig konsekvens (0)
	4 Korallforekomster (korallrev)	0	Ubetydelig konsekvens (0)
	5 Svampsamfunn	0	Ubetydelig konsekvens (0)
	6 Forflyttingskorridor Kysttorsk	0	Noe konsekvens (-)
	7 Forflyttingskorridor anadrom fisk	0	Betydelig konsekvens (--)
	8 Sjøpattedyr	0	Ubetydelig til noe konsekvens (0/-)
	9 Lønningdalselva	0	Noe konsekvens (-)
	10 Tysseelva	0	Noe konsekvens (-)
	11 Hopselva	0	Betydelig konsekvens (--)
	12 Samnangerfjorden indre	0	Betydelig konsekvens (--)
Samlet konsekvens for miljøtema	Samlet konsekvens		Noe negativ konsekvens
	Begrunnelse		Delområder med konsekvensgrad noe og ubetydelig konsekvens dominerer.

Vurderinger	Delområde	0-alt.	Konsekvens
Konsekvens for delområder	1 Beiteområde Blålange	0	Noe konsekvens (-)
	2 Sjøfjærbunn	0	Noe konsekvens (-)
	3 Korallforekomster- Hardbunnskorallskog	0	Middels konsekvens (--)
	4 Korallforekomster- Øyekorall	0	Noe konsekvens (-)
	5 Svampsamfunn	0	Ubetydelig konsekvens (0)
	6 Forflyttingskorridor Kysttorsk	0	Noe konsekvens (-)
	7 Forflyttingskorridor anadrom fisk	0	Middels konsekvens (--)
	8 Sjøpattedyr	0	Ubetydelig til noe konsekvens (0/-)
	9 Lønningdalselva	0	Noe konsekvens (-)
	10 Tysseelva	0	Noe konsekvens (-)
	11 Hopselva	0	Middels konsekvens (--)
	12 Samnangerfjorden indre	0	Middels konsekvens (--)
	Samlet konsekvens		Middels negativ konsekvens

- Er teke inn fleire avbøtande og kompensierende tiltak, og som skal minimere skade på fisk, fugl og korallførekomstar, og er teke inn ei miljøføresegn for å sikre miljømessig berekraftige tiltak (kopling til kvalitetsnorm for villaks, vassforskrifta, og miljøtilhøva for verdifullt naturmangfald).
- Oppdatert KU etter vårt motsegnsbrev, og konsekvens er no endra (middels negativ --)
- Kan også vere fleire førekomstar av korall.
- Etter vår vurdering er dette allereie å rekne som eit verdifullt korallområde.
- **Påverknaden på naturmangfald med viktige økologiske funksjonar vil vere store, og utan alternativvurdering av anlegget er det særskild krevjande å vurdere faktisk påverknad. Vanskeleg å forsvare ein så stor utviding når konsekvensane er så store.**

Meklingsresultat

Innvendingane frå Statsforvaltaren står fast. Statsforvaltaren meiner at det er uheldig å setje av eit så stort areal til akvakultur når det er påvist så store naturverdiar i sjø med tilhøyrande negative konsekvensar for verdfullt naturmangfald. Statsforvaltaren meiner at avklaring av arealbruk og påverknad på naturmangfaldet burde vore betre avklart i reguleringsplanen, og at dette kunne vore gjort gjennom alternativvurderingar.

Samstundes registrerer Statsforvaltaren at kommunen har gjort ein del justeringar i planen etter dialogmøtet i 2023. Det er spesielt positivt at det er lagt inn ei eigen miljøføresegn (pkt.2.8). Vidare er konsekvensutgreiinga fram mot mekling oppdatert og følgjer langt på veg opp innhaldet i motsegna på dette punktet.

Kommunen er innforstått med at det ved ei ev seinare særlovhandsaming vil kunne kome krav om tilleggsutgreiingar og vurderingar av nærare plassering av akvakulturanlegg innafor planområdet. Vidare er kommunen innforstått med at det kan vere ei uvisse om resultatet av ei handsaming etter særlover.